

Voorzitter: Thurlings

Tegenwoordig zijn 64 leden, te weten:

Thurlings, Van den Bergh, Van der Meer, Van Waterschoot, Vermeer, Versloot, Zoon, Post, d'Ancona, De Rijk, Kloos, Maaskant, Kolthoff, Van Veldhuizen, Simons, Steigenga-Kouwe, Oskamp, van Hulst, Mol, Glastra van Loon, Van Dalen, Van der Werf-Terpstra, Christiaanse, Diepenhorst, Tummers, Van Kuik, Franssen, F. C. de Jong, Von Meijenfeldt, Netjes, Steenkamp, Schinck, Ermen, Derks, Vis, Schreurs, Meuleman, Vrouwenvelder, Vogt, Tjeerdsma, Groensmit-van der Kallen, Van der Jagt, Schouten, B. de Gaay Fortman, Achterstraat, Leyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn, G. de Jong, Heijne Makkreel, van Hemert tot Dingshof, Van der Werff, Terwindt, Oudenhoven, Baas, Wiebenga, Vonhoff-Luijendijk, Kaland, Van Boven, Fey, Van de Zandschulp, Veen, IJmker, Zoutendijk, W. F. de Gaay Fortman en Vonk-van Kalker,

en de heren Van Agt, Minister-President, Minister van Algemene Zaken, De Ruiter, Minister van Justitie, Van der Mei, Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, Koning, Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, Beyen, Staatssecretaris van Economische Zaken, en mevrouw Veder-Smit, Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne.

De **Voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

De Vries en Uijen, wegens deelneming aan een vergadering van de Noord-Atlantische Assemblée;

Eijsink, wegens deelneming aan de 35ste zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties;

Lamberts, wegens ziekte;

Van Tets, wegens verblijf buitenslands;

Van Soest-Jansbeken, wegens ziekte en Trip.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat er telegrammen zijn ingekomen van de volgende inhoud:

a. 'Staten Nederlandse Antillen wensden hierbij uiting te geven gevoels medeleven bij kennisneming droevige bericht heengaan lid uwer Kamer mevrouw Haya van Someren-Downer. Moge zij in vrede rusten. P. Bislip, Voorzitter: O. van Breet, griffier.'

b. 'Betuigen diepe leedwezen met heengaan van Uw gewaardeerde kamerlid mevrouw Haya van Someren. Verzoeken condoleances ook aan naast familie te willen overbrengen. M. A. N.-fractie Staten van de Nederlandse Antillen, Frank Elstak.'

c. 'Betuigen ons medeleven bij overlijden mevrouw H. van Someren-Downer. Moge zij in vrede rusten. Arubaanse Volkspartij.'

Deze telegrammen worden voor kennisgeving aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik verzoek u allen, te gaan staan.

Op 12 november jl. overleed na een moedig gedragen ziekte het lid dezer Kamer mevrouw Haya van Someren in de leeftijd van 54 jaar. Haar overlijden betekende het einde van een markante loopbaan in de Nederlandse politiek. De laatste maanden baarde het ons reeds zorgen dat haar gezondheidstoestand het haar niet meer toeliet, haar werkzaamheden in deze Kamer uit te oefenen. Toch heeft het droeve bericht van haar overlijden velen van ons nog verrast.

Geboren op 5 juli 1926 te Amsterdam, studeerde zij in haar geboortestad geschiedenis en wijsbegeerte. Vervolgens begaf zij zich in de journalistiek. In 1959 koos zij definitief voor een politieke loopbaan met het aangaan van het lidmaatschap van de Tweede Kamer. In deze functie legde zij zich in het bijzonder toe op de problemen van onderwijs, van cultuur en van het omroepbestel. In 1968 legde zij het lidmaatschap van de Tweede Kamer neer om zich beter aan haar gezin te kunnen wijden, hetgeen overigens niet betekende dat zij de politiek vaar-

wel zegde. In 1969 immers werd zij gekozen tot voorzitter van de VVD, welk ambt zij bekleedde tot 1975. In 1974 werd mevrouw van Someren lid van de Eerste Kamer; in 1976 nam zij het voorzitterschap van haar fractie op zich. Voorts was zij onder meer lid van de provinciale staten van Zuid-Holland en van de Rijnmondraad.

Mevrouw Van Someren was een politica in hart en nieren. Haar strijdbare geest, intelligentie, doorzettingsvermogen en grote belangstelling voor de publieke zaak, gepaard gaande aan een verrassende en verfrissende spontaniteit, brachten haar op een vooraanstaande plaats in het Nederlandse politieke bestel. In een tijdsbestek dat gekenmerkt wordt door ingrijpende maatschappelijke veranderingen was zij enerzijds een pleitbezorgster van moderne maatschappelijke denkbeelden en anderzijds een behoudster van traditionele waarden.

Wie herinnert zich niet haar felle strijd tegen het dreigende monopolie van de middenschool en vóór het recht van de ouders om voor hun kinderen zelf te beslissen over het type van het voortgezette onderwijs, inclusief dat van het klassieke gymnasium. Mevrouw van Someren streed soms fel, maar steeds met open vizier; oprechtheid kenmerkte haar optreden. In de persoonlijke omgang was zij hartelijk en medelevend.

Het heengaan van Haya van Someren betekent een groot verlies voor haar partij, voor haar fractie en voor geheel deze Kamer. Aan haar persoon en haar werk bewaren wij een dierbare herinnering. Onze gedachten gaan op dit moment van herdenken ook uit naar haar echtgenoot en naar haar gezin, voor wie zij als vrouw en moeder een unieke plaats heeft ingenomen. Wij spreken de wens uit dat hen de kracht geschonken moge worden om dit grote verlies te dragen.

Moge Haya van Someren rusten in vrede.

Minister **Van Agt**: Mijnheer de Voorzitter! Namens de Regering sluit ik mij aan bij de woorden die u zojuist hebt

Van Agt

gesproken ter nagedachtenis van mevrouw Van Someren. Aan deze Kamer, aan de Nederlandse politiek in het algemeen is een markante en bruisende persoonlijkheid ontvallen. Vele jaren lang en in diverse belangrijke functies heeft zij mede het gezicht van haar partij bepaald. Zij was de eerste vrouw die partijvoorzitter werd in ons land.

In de afgelopen dagen is vaak en terecht de totale toewijding gememoreerd waarmee zij het politieke, vooral het parlementaire werk verrichtte. Haar opvallende debuut maakte zij aan de overzijde van het Binnenhof bij de behandeling van de Mammoetwet. Het getuigde van politieke moed, die in haar politieke leven kenmerkend zou blijven, dat zij als jong kamerlid over een zo gecompliceerde problematiek in het strijdpark trad met een slagvaardig en scherpzinnig minister. Daarmee verwierf zij aanstonds een in het oog vallende plaats in de politiek. Die plaats heeft zij behouden, ook in de laatste jaren, toen haar ziekte bezig was haar te slopen.

Zij was een gedrevene in de politiek, strijdbaar, immer in de weer voor de verwezenlijking van haar idealen in elke functie die zij te vervullen kreeg. Onderwijs en cultuur hadden haar allereerste belangstelling. Haar opvattingen droeg zij met beslistheid, soms een zekere felheid uit maar respect voor de politieke tegenstander en sportiviteit bleven het waarmede van haar gedrag.

Haar laatste jaren heeft zij voor een belangrijk deel gewijd aan activiteiten van de Eerste Kamer, waar zij als eerste van de fractie van de VVD een vooraanstaande plaats innam. Zij heeft faam verworven in deze Kamer en groot ontzag, een enkele maal ook verdriet, met name toen haar stemgedrag enkele jaren geleden aanleiding gaf tot commentaren die haar diep troffen.

Naar menselijke maatstaven heeft zij te vroeg afscheid moeten nemen van het leven dat haar zo dierbaar was en dat zij intens heeft beleefd. Gisteren hebben zeer velen haar in Rotterdam de laatste eer bewezen. In herinnering zullen blijven de getuigenissen die daar hebben geklonken van de bemoeiding en de kracht die deze vrouw heeft gebracht aan metgezellen op haar levensweg, juist ook in de tijd waarin zij wist haar eigen dood tegemoet te gaan. Er is reden tot het verwoorden van diepe dankbaarheid, ook hier, omdat zij zich voor het welzijn van anderen geheel en al heeft ingezet.

Aan het einde van de plechtigheid van gisteren werd een lied ten gehore gebracht: 'Ik had een droom'. Moge voor Haya van Someren-Downer de droom nu in vervulling zijn gegaan. Onze gevoelens van medeleven gaan uit naar haar man, naar haar zoon, naar haar familie, die zulk een zwaar verlies te lijden krijgen.

De aanwezigen nemen staande enkele ogenblikken stilte in acht.

De Voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede, dat het College van Senioren omtrent de wetsontwerpen nrs. 16 325, 16 189, 16 130, 16 185, 16 188, 16 329, 16 153, 16 278, 15 600 en 16 440 een blanco eindverslag heeft vastgesteld.

De besluiten, welke na overleg met het College van Senioren zijn genomen, alsmede de lijst van ingekomen stukken met de door mij gedane voorstellen liggen voor de leden ter inzage. De op het vorenstaande betrekking hebbende stukken zullen in de Handelingen worden opgenomen. Ingevolge artikel 41 van het Reglement van Orde liggen ook de notulen van de vorige vergadering voor de leden ter inzage. Tenzij enig lid hiertegen vóór het einde der vergadering bezwaar maakt, zal worden aangenomen, dat de Kamer akkoord gaat met de voorstellen en dat zij de notulen goedkeurt.

Ik heb bericht van verhindering tot bijwoning van de vergadering ontvangen van de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Onderwijs en Wetenschappen, van Financiën en voor Nederlands-Antilliaanse Zaken, van Defensie, van Verkeer en Waterstaat, van Economische Zaken, van Landbouw en Visserij, van Sociale Zaken, van Volksgezondheid en Milieuhygiëne en voor Ontwikkelingssamenwerking. Zij zullen bij de behandeling van de wetsontwerpen hun departement betreffende zo nodig worden vervangen door de Minister van Justitie dan wel door de Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken.

Aan de orde is de behandeling van de wetsontwerpen:

Wijziging van hoofdstuk IXB (Departement van Financiën) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1980 (wijziging naar aanleiding van de Voorjaarsnota; eerste wijzigingsvoorstel) (16 325);

Wijziging van hoofdstuk X (Departement van Defensie) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1980 (verzamelontwerp; eerste wijzigingsvoorstel) (16 189);

Toespraken
Financiën
Defensie
Burgerlijke rechtsvordering
Nederlands-Antilliaanse Zaken

Schrapping van de artikelen 585, 9° en 768 en in verband daarmee wijziging van de artikelen 769 en 770 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (16 130);

Wijziging van hoofdstuk IV (Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse Zaken) van de aanwijzing en de raming van de middelen tot dekking van de uitgaven van het Rijk voor het jaar 1979 (16 185);

Wijziging van hoofdstuk IV (Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse Zaken) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1979 (verzamelontwerp; eerste wijzigingsvoorstel) (16 188);

Wijziging van hoofdstuk VI (Departement van Justitie) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1980 (wijziging naar aanleiding van de Voorjaarsnota; eerste wijzigingsvoorstel) (16 329);

Wijziging van hoofdstuk XVII (Departement van Volksgezondheid en Milieuhygiëne) van de rijksbegroting voor het dienstjaar 1977 (16 153);

Wijziging van hoofdstuk XV (Departement van Sociale Zaken) van de begroting van uitgaven van het Rijk voor het jaar 1979 verzamelontwerp; tweede wijzigingsvoorstel) (16 278);

Toepassing van artikel 83 van de Comptabiliteitswet (Stb. 1927, 259) ten aanzien van uitgaven, die ten laste van de artikelen 17 en 73 van hoofdstuk VIII (Departement van Onderwijs en Wetenschappen) van de rijksbegroting voor het dienstjaar 1976 zijn gebracht (15 600);

Wijziging van de Wet op de omzetbelasting 1968 (16 440).

Deze wetsontwerpen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De Voorzitter: Op verzoek van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken stel ik nu eerst aan de orde wetsontwerp 15 712.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Wijziging van de regeling inzake provinciale belastingen (15 712).**

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer Post (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Vandaag kan een eigen provinciaal belastinggebied weer werkelijkheid worden. De wet van 24 december 1970 (Stbld. 608) bood daartoe sinds 1971 reeds de mogelijkheid. Allerlei oorzaken hebben dit tot dusverre

Justitie
Volksgezondheid en Milieuhygiëne
Sociale Zaken
Comptabiliteitswet
Omzetbelasting
Provinciale belastingen